

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Arviomuistio on hyvin laadittu ja siinä on monipuolisesti tuotu esille riita-asiain menettelyjen nykytila Suomessa ja pienriitamenettelyistä useissa muissa maissa. Myös säätelyvaihtoehtoja sekä menettelyn eri vaikutuksia ja vaihtoehtoja on pohdittu hyvin eri näkökulmista. Kaiken kaikkiaan muistiossa esitetty on hyvä alustava selvitys ja lähtökohta jatkotyötä ja lainvalmistelua varten, mikäli pienriitamenettely otetaan osaksi suomalaista oikeudenkäyntimenettelyä. Kärjäoikeuden mielestä näin olisi syytä tehdä.

Menettelyn vaikutuksista ja eri ratkaisumalleista

Kuten muistiossa todetaan, menettelyn vaikutusten arviointi voi tässä vaiheessa olla vain suuntaa antava.

Muistiossa oletukseksi on asetettu kaikki riita-asiat, joissa riidan kohteen arvo on enintään 5 000 euroa. Kärjäoikeus on samaa mieltä siitä, että pienriitamenettelyssä käsiteltäisiin lähtökohtaisesti kaikki riitaiset asiat, joissa on kysymys riitaisesta rahamääräisestä vaateesta. Euromääräisen rajan asettaminen on vaikeaa, mutta jos otetaan huomioon vallitseva voimakas inflaatio, voi jo nyt raja-arvona pitää 6 000 - 7000 euroa. Myös riitaantuneet summaariset velkomusasiat käsiteltäisiin pienriitamenettelyssä. Samalla on painotettava, että menettely ei millään tavalla saa rapauttaa näiden riidattomien velkomusasioiden nyt erinomaisesti toimivaa menettelyä ja järjestelmää.

Pienriitamenettelyn rakenne, jossa olisi yksi suullinen käsittely (ns. hybridimalli) on kannatettava. Vireille tullut rahamääräinen riita-asia olisi alusta asti ja korostetusti istunnossa käsiteltävä sovintolähtöisesti. Tällöin ei välttämättä olisi tarvetta säätää ns. pakollisesta sovittelusta, mutta nykyistä lainsäädäntöä sovinnon edistämisestä tulisi terävöittää (joka tapauksessa) ja säädöstasolla huomioida tuomarin prosessinjohtomenettelyn lisäksi myös asianosaisten menettely prosessissa. Menettelyn sovittelupainotteisuus ei ole sovintoon "pakottamista" eikä se ole ristiriidassa oikeuteen

saada muun ohessa perustuslaissa turvattu riippumattoman tuomioistuimen päätös oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin päätteeksi, kuten arviomuistiossakin on todettu (erit. pääjakso 4.). Viime kädessä tuomioistuin päättäisi soveltuuko asia pienriitamenettelyyn.

Jotta pienriitamenettely toimisi käytännössä ja jotta asianosasisen oikeudenkäyntikulut eivät kasvaisi riidan rahamääräiseen intressiin nähden kohtuuttoman korkeiksi, lienee hävinneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluvastuun rajoittaminen perusteltua muistion kolmannessa vaihtoehdossa (s.91) esitetyn tavoin eli hävinneen osapuolen korvausvelvollisuutta rajoitettaisiin. Sovinnon edistämisestä ja sovittelumenettelystä saadun kokemuksen perusteella voidaan luotettavasti arvioida, että myös sovintoon päätyneissä pienriita-asioissa oikeudenkäyntikuluista tultaisiin valtaosassa asioissa sopimaan.

Mikäli asiassa ei synny sovintoa nousee esille kysymys tuomioistuimen ratkaisun perusteleminen. Tältä osin kärjäoikeus puoltaa muistiossa esitettyä vaihtoehtoa (s. 92-93) siitä, että perusteleminen tulee säilyttää ainakin pääsääntönä. Koska pääosa pienriitamenettelyyn ohjautuvista asioista olisivat todennäköisesti oikeudellisesti selkeitä ja yksinkertaisia sekä todistelultaan "keveitä", ei asianmukaisten perustelujen kirjoittaminen veisi kohtuuttomasti tuomarin työaikaa.

Muutoksenhakuoikeuden osalta kärjäoikeus katsoo, että nykyinen lainsäädäntö riittänee. Tältä osin viitataan muistiossa lausuttuun (s. 97- 100. Lisäksi jo nyt hovioikeuteen valitettaessa on olemassa jatkokäsittelylupamenettely. Lisäksi, kuten edellä on todettu, voidaan arvioida, että hyvin suuri osa pienriidoista päättyisi sovintoon. On myös niin, että asianosaiset jo nyt sovintoon päätyneissä asioissa lähes aina sopivat myös muutoksenhakukiellosta (OK 25.2 §).

Kuten muistiosta (jakso 5.2) ilmenee pienriitaoikeudenkäynnissä käsiteltävien asioiden lukumäärää ja itseasiassa niiden alueellista vaihtelevuuttakin on hyvin vaikea arvioida. Tämä on seikka, johon asian mahdollisessa jatkovalmistelussa on paneuduttava syvällisesti.

Oikeuden saatavuuden näkökulmasta pienriitamenettelyjen voidaan ainakin varovasti arvioida sitä parantavan (muistion s. 113 -115). Katso myös tämän osalta edellä sovinnosta lausuttu.

On selvää, että uusi menettely lisäisi merkittävästi kärjäoikeuksissa tehtävää työtä. Riittävä resurssointi olisi turvattava. Valitettavasti tämä ei liene koskaan käytännössä toteutunut silloin, kun lainsäädäntöä on ajan saatossa muutettu, sinänsä perustellusti, yleisten tuomioistuinten osalta kärjäoikeuspainotteiseksi. Myös tämä on seikka, joka on mahdollisessa jatkovalmistelussa erityisesti huomioitava.

Almgrén Markku
Kymenlaakson käräjäoikeus